

۴ کارشناس اقتصادی در گفت وگو با «فرهیختگان» کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۳ را ارزیابی کردند

کم کردن ناترازی مثبت؛ تمرکز مالیاتی به حقوق بگیران منفی

لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ چند روزی بوده که محل بحث است، ازجمله موضوعاتی که مورد نقد قرار گرفته، مساله عدم افزایش سقف معافیت مالیاتی حقوق و دستمزد بوده که کارشناسان اقتصادی می‌گویند در شرایطی که حقوق بگیران تورم سالانه

۳۰ تا ۴۰ درصدی را تجربه می‌کنند، این اتفاق می‌تواند به معیشت آنها و به‌ویژه خانوارهای حقوق بگیر مستاجر آسیب زیادی وارد کند. موضوع دیگر در حوزه مالیات‌ها، افزایش یک واحد درصدی مالیات بر ارزش افزوده است. کارشناسان اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» گفتند گرچه نسبت مالیات

بر ارزش افزوده در کشورهای دیگر بیشتر از ایران بوده، اما در قوانین مالیاتی کشورهای پیشرو برای اقلام مصرفی و اقلام لوکس و غیراساسی دو نرخ مجزا در نظر گرفته شده و سعی بر این بوده که این مالیات بر مصرف، به معیشت خانوارها آسیب نزند. کارشناسان معتقدند افزایش سهم مالیات از بودجه و

کاهش سهم درآمد‌های ناپایدار اتفاق مهمی بوده و درکنار آن، بودجه انقباضی نیز تصمیم درستی است، بااین حال عدم ارائه بودجه برنامه محور و عملیاتی ازجمله ضعف‌های بودجه‌ریزی در کشور بوده که به نظر می‌رسد در بودجه سال آینده این موضوع برقرار است.

اقتصاد

گلوانی:

خوب و بد‌های بودجه ۱۴۰۳

امیرمحمد گلوانی، اقتصاددان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» و در پاسخ به این سوال که تاثیر لایحه بودجه ۱۴۰۳ بر شاخص‌های اقتصاد کلان را چگونه ارزیابی می‌کند، اظهار داشت: «با ارقام کلی بودجه ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌توان فهمید که این بودجه در ادامه بودجه ۱۴۰۱-۱۴۰۰ است، به این معنا که سیاست دولت این بوده که بودجه را زیاد رشد ندهد که البته سیاست درستی است. طبیعی است که در شرایط اقتصادی فعلی که دولت با کنترل ترانزنامه بانکی در پی کنترل نقدینگی و کاهش تورم بوده، بودجه را نیز انقباضی ببیند. ارقام کلان بودجه نشان می‌دهد رشد سقف بودجه در دو سال اخیر کمتر از تورم بوده و امسال نیز برای بودجه ۱۴۰۳ رشد ۱۸ درصد دیده شده است که به نظر اتفاق درستی است نکته دیگر اینکه همچنان تاکید دولت بر افزایش سهم درآمد‌های مالیاتی بودجه است؛ به این نحو که از ۱۴۰۰ که درآمد‌های مالیاتی ۲۵۱ میلیارد تومان بود تا ۱۴۰۳ که هزار و ۱۱۳ میلیارد تومان دیده شده، درآمد‌های مالیاتی دولت بیش از ۵۴ برابر شده است. طی سال‌های اخیر افزایش شدت مالیات‌ستانی در تاریخ اقتصادی ایران بی سابقه است. پارادایم دولت به این صورت است که چتر مالیاتی خود را گسترش دهد. اگر این افزایش درآمد‌های مالیاتی، فشار بیشتر بر نرخ‌ها باشد، آسیب‌های جدی می‌تواند بر اقتصاد ما داشته باشد اما اگر این اقدام از محل چتر مالیاتی و کاهش معافیت‌های مالیاتی باشد، می‌تواند آسیب‌های کمتری داشته باشد.» گلوانی در ادامه بیان داشت به هر حال این را می‌توان تصور کرد که در دوسه سال اخیر چه اتفاقی افتاده که دولت چهار برابر روی درآمد‌های مالیاتی خود حساب کرده و اساساً ثروت جدیدی به آن معنا خلق نشده که بتوان مالیات زیادی را گرفت و به نظر شدت رشد درآمد‌های مالیاتی دولت به لحاظ اقتصادی زیاد توجیه‌پذیر نیست،

ملکی‌زاده:

سه اصلاح ضروری مالیاتی بودجه ۱۴۰۳

علی ملکی‌زاده، کارشناس حوزه مالیات در پاسخ به انتقادها درخصوص اعداد و ارقام درآمد‌های مالیاتی دولت می‌گوید: «در مورد سیاست‌های مالی دولت در بودجه ۱۴۰۳ نکته این است که افزایش بالای نزدیک به ۵۰-۴۰ درصد در رقم درآمد‌های مالیاتی دیده شده که وصول این مالیات باید با تدبیر دولت در حوزه شناسایی و اخذ مالیات از فرارهای مالیاتی و همچنین کاهش معافیت‌های مالیاتی انجام شود؛ چراکه در حال حاضر یک وضعیت رکودی به تدریج در اقتصاد کشور در حال بروز است که بخشی از آن، ناشی از سیاست کنترل ترانزنامه بانک مرکزی و مشکل قدیمی سرمایه در گردش واحدهای تولیدی است. وقتی شرایط رکودی در اقتصاد حاکم شود، این امر به درآمد‌های مالیاتی نیز سرایت می‌کند؛ چراکه در شرایط رکودی بنگاه‌های اقتصادی با کاهش درآمد و فروش روبه‌رو می‌شوند. همچنین طرف تقاضای ما بخواهد این چرخه اقتصادی را بچرخاند با مشکل کاهش قدرت خرید مواجه شده و از این سمت نیز یک مشکل دیگر بروز و ظهور پیدا می‌کند. تنها یک وجه امید می‌توان داشت. پایه‌های مالیاتی هم افزایش نیافته است. وجه امید این است که تا اینجا که سازمان امور مالیاتی و نظام مالیاتی ما مالیات گرفته، بخشی از اقتصاد ما فعالیت غیررسمی داشته و همواره از فرآیند مالیات‌ستانی فراری بوده است. این فراریان مالیاتی هم در بخش مشاغل ما و اصناف وجود دارد و هم در بخشی از بنگاه‌ها و اشخاص حقوقی ردپای آنها دیده می‌شود. در شرایط کنونی گسترش چتر مالیاتی دولت

به سمت این فراریان مالیاتی بهترین رویکرد خواهد بود. ملکی‌زاده در ادامه بیان داشت افزایش حدود ۵۰ درصدی مالیات باید از طریق مقابله با فرار مالیاتی و شناسایی معدیان جدید انجام شود. برای اینکه این موضوع محقق شود در لایحه بودجه ۱۴۰۳ بندی هم برای آن دیده شده و آن شناسایی حساب‌های مشکوک به فعالیت تجاری است که سعی شده جلوی آن گرفته شود. به عبارتی باید آن کسانی که با حساب‌های شخصی خود فعالیت تجاری می‌کنند، شناسایی شوند و از طریق گلوگاهی که وجود دارد مودیان مالیاتی جدید شناسایی یا مودیانی که فعالیت و درآمد خود را کتمان می‌کنند و فرار مالیاتی دارند شناسایی شوند و بتوان مالیات آنها را دریافت کرد. نکته بعدی این است که بخشی از تأمین مالیات که باید به سمت دریافت مالیات از ثروتمندان از طریق مالیات بر ملکی، مالیات بر خانه‌ها و خودروهای لوکس برود، متأسفانه چندین سال در بودجه سالانه تکرار می‌شود اما درآمدی از این حوزه برای دولت کسب نشده است.

این کارشناس حوزه مالیات در ادامه گفت در مورد افزایش نرخ مالیات بر ارزش افزوده باید گفت کلیت امر این است که مالیات بر ارزش افزوده مالیات مصرف بوده و از مصرف‌کننده نهایی اخذ می‌شود. نکته این است که یک درصد افزایش ممکن است به مصرف آسیب بزند و مصرف‌کننده را با کاهش تقاضا مواجه کند. این افزایش نرخ خیلی مطلوب نیست به خصوص در حوزه مالیات‌های

مصرف اگر می‌خواهیم درآمد‌های مالیاتی را افزایش و توسعه دهیم باید فکری به حال معافیت‌های مالیاتی کنیم که در بخش مالیات بر درآمد داریم. افزایش نرخ مالیات بر ارزش افزوده آنچنان توصیه نمی‌شود، البته میانگین جهانی بالاتر از این است و همچنین نرخ‌ها در کشورهای مختلف متفاوت است، ولی میانگین بالاتر از نرخ ۹ درصد ایران و شاید هم ۱۷-۱۶ درصد باشد. البته با این تفاوت که در همان کشورها نرخ‌ها برای کالاهای مختلف متفاوت است، به طوری که برای کالاهای اساسی نرخ کمتر و برای کالاهای لوکس این نرخ بالاتر است. نظام مالیاتی در بخش مالیات بر ارزش افزوده در کشورهای دیگر توسعه یافته‌تر است، به خصوص در بخش استرداد مالیات قوی‌تر عمل می‌کنند. در بخش شناسایی افراد، دریافت و فاکتورها با دقت بیشتری رفتار می‌شود و فرار مالیاتی در آن بخش‌ها کمتر است و فشارها به تولیدکنندگان وارد نمی‌شود. اما الا آن چنین ظرفیتی نداریم و مالیات مصرف ما از سمت تقاضا دچار مشکل است. با افزایش نرخ، فشار بیشتر روی مودیان یا همه مردم و دهک‌های پایین درآمدی است. در مورد مالیات حقوق بگیران این نکته درست است که کف معافیت مالیاتی باید افزایش یابد و این ثابت ماندن روی ۱۰ میلیون تومان درست نیست و باید اصلاح شود و اگر می‌خواهند از ناحیه حقوق بگیران نرخ را بالا ببرند و درآمد مالیاتی داشته باشند باید روی دهک‌های بالای درآمدی در حوزه مالیات بر حقوق بیزند و تغییرات نرخ را به صورت پلکانی به دهک‌های بالا اعمال کنند.

یکشنبه ۵ آذر ۱۴۰۲

شماره ۴۰۱۷

WWW.FDN.IR

FARHIKHTEGANDAILY

آقابزرگی: از واسطه‌گران مالیات نمی‌گیرید؟

فردین آقابزرگی، کارشناس و تحلیلگر بازار سرمایه در پاسخ به سوال «فرهیختگان» درخصوص اثرات لایحه بودجه ۱۴۰۳ بر شاخص‌های اقتصاد کلان و ازجمله بازار سرمایه می‌گوید: «متأسفانه در بازار سرمایه برخلاف آنچه بیان می‌شود و انتظار می‌رود به جز شرایط شکلی، به صورت واقعی و ماهوی بهبودی ایجاد نشده است. در ارقام و اعداد بودجه شاخص‌ترین سوال این است که دلیل افزایش ۵۰ درصدی در درآمد‌های پایدار دولت که عمدتاً در مالیات خلاصه شده به ازای چه میزان افزایش خدمات عمومی است؟ آیا صرفاً به دلیل افزایش حقوق یا بزرگ‌تر شدن دولت برخلاف اصل ۴۴ قانون اساسی مجبور شدیم افزایش دهیم و درآمد حاصل از صادرات فرآورده‌های نفتی را کاهش دادیم؟ این موضوع به افزایش بی‌اعتمادی در حوزه اخذ مالیات و عدم توزیع خدمات به‌طور منصفانه به آحاد جامعه که مالیات پرداخت می‌کنند منجر می‌شود. ما شاهد این هستیم که قشری که نه تنها مالیات پرداخت نمی‌کنند بلکه دفاتر ناتواسته دارند، برای مثال در بخش واسطه‌گری ۵۰ هزار میلیارد تومانی که اختلاف قیمت در کارخانه در حوزه خودرو و بازار آزاد است معاف از مالیات بوده است. مثال دیگر، بخش توزیع و فروش صنف لوازم خانگی است. ده‌ها صنف پدید آمد وجود دارند که یک بیستم یک کارمند هم در سال مالیات نمی‌دهند.

آنچه در برنامه پنجم توسعه به دولت تکلیف شده بود این است که دولت و نظام حکمرانی اقتصادی ناترازی خود را به صفر برساند. انتظار می‌رفت در راستای کوچک‌سازی و کاهش هزینه‌ها دولت اقدام به واگذاری بنگاه‌های اقتصادی خود برای تحقق اصل ۴۴ کند که متأسفانه نه تنها این عدد کاهش پیدا نکرده بلکه افزایش هم یافته است. نظام شناسایی منبع درآمد و مالیات مکانیسم نوین و کارآمدی است که منابع درآمدی افراد حقیقی و حقوقی را شناسایی می‌کند. اتکای بیش از حد به اخذ مالیات از اشخاص که صادقانه و شفاف کار خود را اظهار می‌کنند اوج دوگانگی است. این در شرایطی است که مسئولان اقتصادی کشور بارها به حجم عظیم فرارهای مالیاتی و معافیت‌های مالیاتی اشاره داشته‌اند. توجه کنید بارها از مسئولان کشور شنیده‌ایم؛ برای مثال در حوزه لوازم خانگی چندین میلیارد دلار قاچاق در کشور داریم، اما آیا شنیده‌اید اینها یک ریال مالیات دهند.»

شقایق شهری: ساختار بودجه اصلاح نشده است

وحید شقایق شهری، اقتصاددان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» عنوان کرد: «کاهش ناترازی در بودجه و کنترل حدی از هزینه‌ها اتفاق ارزمندنی است اما توجه داشته باشیم برخی از اعداد لایحه بودجه ۱۴۰۳ مناقشه برانگیز است. طبق برنامه هفتم توسعه که در مسیر نهایی شدن است، دولت و مجلس تفاهم کردند که از سال ۱۴۰۳ که ابتدای برنامه هفتم است بودجه‌ریزی ما را برنامه محور و عملیاتی تدوین کنند، اما آنچه ملاحظه می‌شود نشان می‌دهد این ساختار مانند بودجه‌های سنتی گذشته و با رویکرد افزایش ارقام بر مبنای چانه‌زنی است. در ساختار نظام بودجه‌ریزی لایحه بودجه ۱۴۰۳ نشانی از تغییر از رویکرد سنتی به برنامه‌ای و عملیاتی که در برنامه هفتم توسعه نیز به آن تاکید شده وجود ندارد. این نوع نظام بودجه‌ریزی پربرابر بوده و معمولاً سرشار از حیف و میل منابع است و از دل این‌گونه ساختارها، بهره‌وری، کارآمدی، تخصیص بهینه و تخصیص مبتنی بر پیشرفت عملکرد دستگاه‌های اجرایی حاصل نمی‌شود. دولتی که می‌خواهد مالیات سهم ویژه‌ای را در بودجه داشته باشد، باید ساختار بودجه را نیز اصلاح کند. در صورت افزایش سهم مالیات در بودجه، شما به عنوان دولت باید خدمات بهتر با بهره‌وری بیشتری ارائه کنی و حیف و میل در بودجه را به حداقل برسانی. بهره‌وری پایین، یعنی اینکه پولی که به عنوان مالیات دهنده می‌دهید حیف شده است. تا زمانی که ساختار بودجه اصلاح نشود این افزایش بهره‌وری اتفاق نخواهد افتاد.» شقایق شهری ادامه داد: «عدم تغییر معافیت مالیاتی برای حقوق و دستمزد یک اشتباه بزرگ است. در شرایط فعلی وضعیت هزینه‌ها طوری است که اگر خانواری که در کلاس‌های زندگی می‌کنند کمتر از ۲۰ میلیون تومان درآمد داشته باشند نمی‌توانند پاسخگویی نیازهای اساسی خود باشند. بیش از شش سال است که مردم با میانگین تورم ۴۰ درصدی زندگی می‌کنند، این در شرایطی است که رشد حقوق و دستمزد‌ها طی دو سال کمتر از ۲۰ درصد بوده و شکاف عمیقی میان تورم و دستمزد ایجاد شده است. تحمیل افزایش فشار به جامعه‌ای که با مشکلات عدیده اقتصادی مواجه است از عدالت مالیاتی به دور است. از سوی دیگر نیز باید توجه داشت که پایه‌های مالیاتی خود مسبب افزایش قیمت‌ها نشود. وقتی نرخ مالیات ارزش افزوده یک واحد درصد (از ۹ درصد به ۱۰ درصد) افزایش پیدا کند به افزایش هزینه خانوار و عموم مردم منجر می‌شود. عملاً هر کلام و هر کالا خدمتی که دریافت شود مشمول مالیات بر ارزش افزوده است. در نتیجه همین یک درصد، افزایش قیمت‌ها و تورم به جامعه

تحمیل خواهد شد.» شقایق شهری تصریح کرد: «در لایحه بودجه ۱۴۰۳ قیمت نفت واقع‌بینانه و کمتر از ۷۰ بیورو محاسبه شده است. با این وجود پیش‌بینی می‌شود قیمت نفت به واسطه رکود در اقتصاد چین و اروپا سال آینده ۸۰ دلار کنونی با کاهش ۵ تا ۱۰ دلاری به ۷۰ تا ۷۵ دلار برسد که این امر در بودجه واقع‌بینانه دیده شده است. از سوی دیگر نیز احتمال تشدید تحریم‌ها در سال آینده وجود دارد. برخلاف سال ۱۴۰۲ که دولت توانست رکورد صادرات نفت را بشکند و بین یک میلیون و ۳۰۰ تا یک میلیون و ۴۰۰ بشکه در روز صادر کند، سال آینده به واسطه انتخابات آمریکا در آبان ماه به احتمال فراوان این اتفاق (افزایش صادرات نفت) نخواهد افتاد. دولت باید نسبت به بحث درآمد‌های نفتی بسیار واقع‌بینانه و محتاطانه عمل کند.» شقایق شهری بیان داشت: «در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کسری تراز عملیاتی به کمترین مقدار سال‌های اخیر رسیده است که این اتفاق مهمی است. البته به این شرط که در سمت درآمد‌ها، اعداد واقعی و قابل تحقق باشد.» وی بیان داشت: «در حال حاضر مالیات (مجموع تکالیف سازمان مالیاتی و مالیات بر واردات گمرکی) با افزایش ۴۰۰ همتی و در حدود ۴۰ درصدی به ۱۶۲۲ همت در لایحه بودجه ۱۴۰۳ رسیده است. مسیر افزایش سهم مالیات در بودجه عمومی تصمیم درستی است اما نباید در یک شرایط یک‌طرفه اتفاق بیفتد. باید به این مهم دقت داشت که دهک متوسط بیش از این تحت فشار قرار نگیرد و پایه‌های مالیاتی مانند مالیات بر ثروت دهک بالا محور قرار بگیرد. فروش اوراق ایزادی ندارد اما اگر ما اوراق بفروشیم و صرف هزینه‌های جاری کنیم این یک خطای استراتژیک است. مسیر فعلی ما به سمت افزایش بدهی داخلی است. اگر این منابع صرف هزینه‌های جاری شود ما درگیر اتفاقات بدی خواهیم شد، اتفاقی که برخی از کشورها همچون آرژانتین آن را تجربه کردند. این کشورها برای جبران کسری بودجه اول به سمت فروش اموال و سپس به سمت فروش اوراق رفتند و در نهایت زمانی که نتوانستند این بدهی‌ها را جبران کنند به سمت استقرار خارجی رفتند. ما باید مدام به دولت هشدار بدهیم که وارد آن چرخه مخرب تأمین کسری بودجه با بدهی داخلی و سپس استقرار خارجی نشود و اصلاحات ساختاری بودجه را جدی بگیرد.» شقایق شهری در پایان گفت: «یکی از اتفاقاتی که باید در لایحه بودجه ۱۴۰۳ بیفتد این است که ارقام فرابودجه شفاف شده و آثار آن در اعداد و ارقام نهایی بیاید. اگر این اتفاق در بودجه ۱۴۰۳ بیفتد می‌توان به اصلاح ساختار بودجه امیدوار بود.»